

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди

**СИСТЕМА ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ
ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ:
ДОСВІД МИНУЛОГО – ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ**

до 85-річчя академіка В. І. БОНДАРЯ

Збірник наукових праць

Харків 2023

потребами.

- Міхальова А.І.** Особливості використання засобів ІКТ у роботі вчителя-логопеда з дітьми в закладі дошкільної освіти в умовах дистанційного навчання. 219
- Мороз М. І.** Особливості діагностики навички читання при дислексії. 224
- Московченко Т. С.** Особливості образного мовлення дітей дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення III рівня. 228
- Мураховець О. М.** Розвиток мовлення у дітей дошкільного віку в аспекті інклюзивної освіти. Гурткова робота. 231
- Назаренко А. І.** Етіологія відсутності мовлення в дітей із розладами аутичного спектру середнього дошкільного віку. 235
- Обрізанова А. О.** Сенсорні ігри як інструмент пізнання навколишнього світу дітьми дошкільного віку з затримкою психічного розвитку. 240
- Оселедченко М. Л.** Особливості корекційно-розвиткової роботи спрямованої на формування часово-просторових уявлень у дітей старшого дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями. 245
- Пасікун А. В.** Формування міжособистісних стосунків у дітей з інтелектуальними порушеннями дошкільного віку. 249
- Плугатарьова Д.І.** Розвиток пізнавальної діяльності дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями засобами казкотерапії. 251
- Погребняк В. О.** Pedagogical conditions of socialization of children with speech disabilities in an inclusive institution. 254
- Проскурняк О.І.** Розвиток моральних якостей здобувачів спеціальної освіти під час воєнного стану. 258
- Сорока О.В.** Шляхи формування уявлень про навколишній світ у дітей молодшого шкільного віку з інтелектуальними порушеннями засобами казкотерапії. 261
- Старіченко Д. І.** Особливості дистанційної логопедичної роботи зі стимуляції мовленнєвої активності в дітей молодшого дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення I рівня. 266
- Стуцаренко С. О.** Корекція темпо-ритмічної сторони мовлення старших дошкільників із заїканням засобами боді перкусії. 268
- Сукачова Є. С.** Особливості монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку з загальним недорозвиненням мовлення III рівня. 272
- Турчина-Приходько С. М.** Особливості впровадження експериментальної корекційної програми подолання недоліків лексико-граматичної будови мовлення старших дошкільників із ЗНМ III рівня. 276
- Фесенко Л. П.** Сучасний погляд на подолання заїкання у дітей дошкільного віку. 279
- Халіна Т. І.** Практика організації логопедичної допомоги дітям дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку. 283
- Хланта К. В.** Напрямки розвитку фонетико-фонематичної сторони мовлення дітей молодшого дошкільного віку. 286
- Хоменко Т. О.** Особливості саморегуляції у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями мовлення. 289

роботу з нових позицій, переосмислити методичні прийоми, збагатити свої знання та вміння, активізувати динаміку розвитку навичок правильного мовлення в дітей з особливими освітніми потребами і всього корекційно-освітнього процесу в цілому.

Література

1. Запорожченко Ю.Г. (2013). Використання засобів ІКТ у дистанційному навчанні учнів з функціональними обмеженнями/ Ю.Г. Запорожченко// Інформаційні технології в освіті, 2013 - 3(16), с.75-82.
2. Король А.В. Дистанційно-інтерактивні форми взаємодії логопеда з педагогами та батьками, як умова підвищення результативності корекційно-розвиткового процесу / А.В. Король// Молодий вчений – 2018 - №5.2 (57.2), травень. - С.54-57
3. Король А.В. Дистанційно-інтерактивні форми роботи як вид просвітницької діяльності вчителя-логопеда /А.В. Король // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Корекційна педагогіка і психологія. – Випуск 8 у 2 т. – Кам'янець-Подільський: ПП Медобори-2006, 2017. – С. 77–81.
4. Ласточкіна О. Використання комп'ютерних технологій у професійній діяльності логопеда [Електронний ресурс] / О. Ласточкіна // Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) : зб. наук. праць, вип. 12 / за ред. В. Синьова, О. Гаврилова. – Кам'янець-Подільський : ПП Медобори-2006, 2019. с.169-178– Режим доступу: <http://aqce.com.ua/vipusk-n12-2019/vikoristannja-kompjuternih-tehnologij-u-profesijnij-dijalnosti-logopeda.html>
5. Носенко Ю., Матюх Ж. Зарубіжний досвід використання інформаційно-комунікаційних технологій в інклюзивній дошкільній освіті /Ю.Носенко, Ж.Матюх // Інформаційні технології і засоби навчання - 2017, Том 57, №1, с.1-19

Міхальова А.І.

здобувач вищої освіти

спеціальності 016 Спеціальна освіта

Науковий керівник: Партола В.В.

кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний педагогічний

університет імені Г. С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІКТ У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА З ДІТЬМИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Використання засобів інформаційних комунікаційних технологій (ІКТ) у сучасних закладах дошкільної освіти (ЗДО) є одним із найактуальніших питань дошкільної педагогіки. Упровадження засобів ІКТ в освітній процес ЗДО України регламентовано вітчизняною нормативно-правовою базою. Так, у «Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року», яка є чинною і на сьогодні, зазначено, що «пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення освітнього процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві», а також наголошується на необхідності повного забезпечення

дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійно-технічних, вищих навчальних закладів навчальними комп'ютерними комплексами [1,2,3].

Важливо зазначити, що інформаційно-комунікаційні технології можна вдало застосовувати як в освітній діяльності вихователів так і в роботі учителя-логопеда. Особливо це актуально для закладів дошкільної освіти, що працюють дистанційно в умовах воєнного стану в Україні. Тому на даному етапі перед логопедами, які працюють у ЗДО постало першочергове завдання організації логопедичної корекційної роботи з дошкільниками із використанням засобів ІКТ. Першочергово це підготовка корекційних занять, що максимально задіяють потенційні можливості засобів ІКТ.

Особливо актуальним використання ІКТ в корекційній роботі в умовах війни, на територіях, де неможливо провадити освітню діяльність у закладах освіти і використання засобів ІКТ є єдиним способом продовження освітньої та корекційної діяльності.

Ця проблема була висвітлена вже у роботах вчених з урахуванням різноматніних аспектів інноватики освітньої системи та діяльності педагогів. Так, застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, дидактичні та методичні аспекти висвітлюються в працях О. Вітюка, М. Жалдака, О.Жильцова, О. Кукушкіної, В.Кухаренка, Н. Морзе, Т. Олійник, Ю. Рамського, О. Співаковського та ін. Проблеми впровадження інформаційно-комунікативних технологій у корекційній освіті досліджуються вченими Б. Айзенберг, О.Качуровською, О. Кукушкіною, О.Легким, С. Мироною, І. Холковською, М. Шермет, А.Юдилевич та ін., питання формування професійної компетентності вчителя-логопеда розкриваються в роботах науковців І. Жадленко, М. Орешкіної, Ю.Пінчук, С. Шаховської, М. Шермет та ін. [5,6].

Засобами інформаційно-комп'ютерних технологій (ІКТ) являється: «сукупність програмних, технічних, комп'ютерних і комунікаційних засобів, а також способів та новаторських методів їхнього застосування для забезпечення високої ефективності й інформатизації освітнього процесу» [8].

Основною формою логопедичної роботи з дітьми у ЗДО є проведення корекційних занять (індивідуальних та підгрупових). Використання ІКТ на таких заняттях надає ряд переваг, оскільки в структуру мультимедійних презентацій адаптовано інтерактивні завдання, а також елементи анімованих картинок, які слугують стимулом до виконання завдань, і підвищують пізнавальну активність. Також перевагою застосування ІКТ, є те, що діти можуть обирати тематику або улюблених героїв, з якими вони хочуть виконувати завдання, а отже вони відчують ще більше свою значимість в освітньому процесі, можуть вільно висловлювати свої думки та побажання, що будує партнерські відносини між дітьми та вчителем-логопедом.

Та незважаючи на багато переваг при роботі з ІКТ, ця система роботи має також і недоліки, основні з них перелічені у таблиці.

Переваги та недоліки ІКТ в логокорекційній роботі

Переваги	Недоліки
1. Можливість провадити заняття	1. Час занять, оскільки не завжди для

дистанційно. 2. Підбір цікавої наочності. 3. Можливість підлаштуватися під індивідуальні інтереси кожної дитини. 4. Інформаційна грамотність дітей. 5. Можливість гнучко змінювати завдання в залежності від кількості дітей на занятті. 6. Підвищення пізнавальної активності дітей, через любов до гаджетів. 7. Можливість застосовувати відео та аудіо матеріали. 8. Швидкий доступ до будь якої інформації. 9. Стимулювання дітей до роботи, використовуючи елементи комп'ютерних ігор у занятті.	роботі у підгрупі достатньо часу, дозволеного при роботі за монітором. 2. Відсутність обізнаності у педагогів та батьків, стосовно сучасних навчальних програм. 3. Коштовне обладнання, необхідне для проведення занять. 4. Відсутність зв'язку або електроенергії. 5. «Сенсорний голод» при проведенні занять, оскільки діти не мають можливості наочно ознайомитись з матеріалом. 6. Брак живого спілкування у дітей, оскільки діти на екрані у них не асоціюються з реальними дітьми. 7. Проблеми з зором та опорно-руховим апаратом через постійне сидіння перед екранами.
--	---

Для проведення корекційної роботи з дітьми старшого дошкільного віку з фонетико-фонематичним недорозвиненням мовлення (ФФНМ) нами було розроблено та впровадженя в освітній процес ЗДО низку логопедичних занять із використанням ІКТ.

Розроблені нами корекційні заняття із використанням ІКТ було апробовано в рамках експериментальної роботи, що було проведено на базі комунального закладу «Дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 156 комбінованого типу Харківської міської ради». Експеримент було проведено в період з листопада 2022 року по травень 2023 року за участі 12 дітей старшого дошкільного віку із ФФНМ.

На початку впровадження експериментального дослідження для перевірки ефективності розроблених корекційних занять дошкільників було розподілено на 2 підгрупи по 6 осіб, що формувалися за результатами попереднього обстеження дітей, а саме вимірювання рівнів сформованості фонематичних процесів.

Використання технологій ІКТ під час такого обстеження зробили його, ще більш індивідуальним, під кожну дитину. Це стало можливо завдяки тому, що під час попередньої співбесіди з дитиною (для налагодження контакту) можна було дізнатись про її уподобання (мультфільми, їжу, іграшки, тварини та інше) і розробити матеріал презентації з урахуванням інтересів дитини, що значно складніше зробити якщо використовувати в роботі звичайний дидактичний матеріал. Обстеження як проводилися у Zoom, індивідуально з кожною дитиною. Під час якого дітям були запропоновано виконати певні завдання.

Наведемо приклади таких завдань:

1. Завдання: Відгадай що за звук.

Мета: Визначити, чи розрізняє дитина немовленнєві звуки.

Хід завдання: Дитині почергово вмикали звуки, а вона мала відгадати, що звучить.

2. Завдання: Плесни, коли почуєш.

Мета: Визначити, чи розрізняє дитина певний звук серед інших.

Хід завдання: вчитель почергово називає звуки, дитина плескає, коли чує потрібний.

3. Завдання: Назви предмети що починаються на заданий звук.

Мета: Визначити, чи є у дитини фонематичний аналіз.

Хід завдання: Перед дитиною є декілька картинок (до 10) і з них вона має обрати лише ті що починаються на заданий звук, обов'язково, щоб необхідні картинки були різні за типом ССС.

4. Завдання: Узгодження іменника з числівником.

Мета: Визначити, чи вміє дитина узгоджувати іменник з числівником та чи розуміє різні закінчення.

Хід завдання: Перед дитиною декілька зображень, вчитель називає предмети у формі однини або множини, а дитина має обрати відповідну картинку.

5. Завдання: топни якщо твердий звук, хлопни якщо м'який звук.

Мета: визначити, чи диференціює дитина тверді та м'які приголосні.

Хід завдання: вчитель називає дитині почергово звуки, а вона робить відповідні дії.

Матеріали до всіх завдань підбираються таким чином, щоб мати змогу перевірити звуковимову свистячих, шиплячих та звуків Л та Р, а також диференціація с-ш, з-ж, ч-ц, л-р.

За результатами проведеної діагностики дошкільників було розподілено за рівнями сформованості звуковимови, фонематичних процесів, лексико-граматичної сторони мовлення та зв'язного мовлення.

Для подальшої роботи було розроблено цикл мультимедійних презентацій, відповідно до програмових завдань та календарно-тематичного планування, але з урахуванням індивідуальних уподобань дітей. Багато презентацій було побудовано у вигляді квестів, де за проходження завдань діти отримували відповідні бали або інші заохочення, що підвищувало їх активність та дозволяло проводити заняття у ігровому форматі, оскільки ігрова діяльність є провідною формою діяльності в дошкільному віці. Заняття будувалися за принципом від складного до простого, і спрямовані були на покращення фонетико-фонематичного сприйняття у дітей.

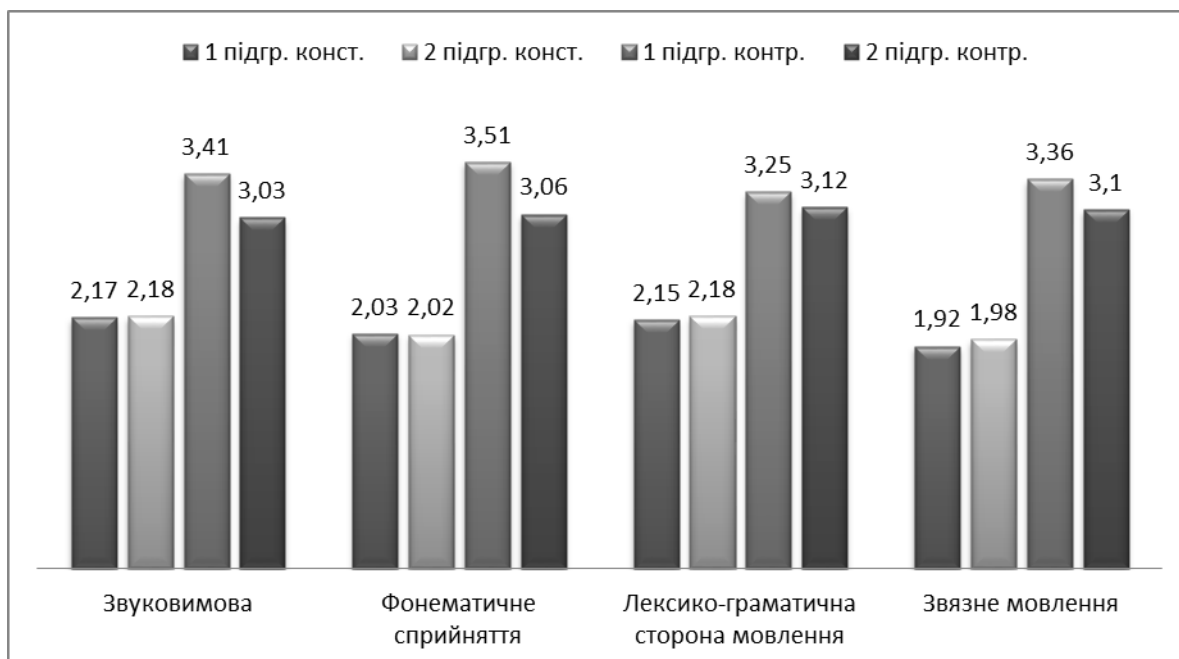

Рис.1. Порівняння результатів експериментальної роботи

З наведених даних видно, що у дітей в експериментальній підгрупі, з якими проводились заняття з використанням інтерактивних презентацій у дистанційному форматі, динаміка результатів краща, ніж у дітей, з якими проводили заняття з використанням класичних дидактичних матеріалів.

Все це нам говорить, що використання ІКТ у роботі вчителя логопеда покращує пізнавальну активність дітей, що в свою чергу допомагає краще засвоїти отримані знання та виховує прагнення до отримання нових знань.

Крім того, організація занять за допомогою засобів ІКТ, надає можливості допомоги усім дітям, що її потребують, вчителі-логопеди можуть провадити таку роботу навіть знаходячись на великій фізичній відстані від дитини, за умов воєнного стану.

Література

1. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній професійній освіті [Електронний ресурс] / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Режим доступу: <http://www.tmpe.gb7.ua/docs/1/Gurevich.pdf>
2. М.І. Вихристюк Особливості використання комп'ютерних технологій у логопедичній роботі. Сучасні проблеми логопедії та реабілітації (15 лютого 2018 року, м. Суми) С. 15-18.
3. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» / Верховна Рада України, 2007. – №12. – С.102.
4. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
5. Цимбал-Слатвінська С.В. Проблеми дистанційного корекційно-розвиткового процесу: модифікація співпраці логопеда та батьків. Інноваційна педагогіка. 2021. № 32 Т.1. С. 23–26
6. Борисенко Л.Л. Впровадження засобів ІКТ в інклюзивну освіту Система надання освіти дітям з особливими потребами в умовах сучасного навчального закладу : матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції (м. Лисичанськ 14 грудня 2016 року.). Лисичанськ : ВП «ЛПК ЛНУ» – Лисичанськ : ФОП Пронькіна К.В. 2016. С.26-28.

7. Лист МОН України від 02 квітня 2022 р. № 1/3845-22. «Про рекомендації працівникам закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні» URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voennogo-stanu-v-ukrayini>
8. Цимбалюк О. Л. Використання ІКТ у дошкільних навчальних закладах. Педагогічний пошук. 2013. №3. С. 36–41., с. 37

Мороз М. І.,
магістрант спеціальності
016 Спеціальна освіта (Логопедія)
Науковий керівник: Кондратенко В. О.,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри логопедії
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ ПРИ ДИСЛЕКСІЇ

Виходячи з аналізу спеціальної літератури [3,4,8,12], ми дійшли до висновку, що найпоширенішою причиною шкільної дезадаптації та стрімкого зниження бажання навчатися є складнощі у засвоєнні різних шкільних предметів. Серед цих труднощів особливе місце займають проблеми з читанням та письмом.

Згідно з різними джерелами [1,2,9], значна кількість дітей має складнощі у засвоєнні шкільних навичок через проблеми з нервово-психічним здоров'ям. У 2-10% учнів загальноосвітніх закладів освіти і 50% школярів спеціальних закладів освіти, дислексія стає значною перешкодою у навчанні. Незважаючи на використання різних підходів, дослідники лише частково розкрили патогенез цього стану та сформулювали деякі принципи діагностики і корекції [5,6,9,11].

Читання – це складна та багатоаспектна діяльність, що включає різні операції. Повноцінне засвоєння навичок читання може бути оцінене за декількома ключовими параметрами: спосіб читання, швидкість читання, точність читання, автоматизованість (також відома як "швидкість") та розуміння прочитаного. Адекватна оцінка цих аспектів можлива лише за наявності спеціально розроблених методик. У вітчизняній дефектології та психології такі методики майже відсутні, і оцінювання рівня читання здійснюється на основі "загального враження" або порівняння з вимогами шкільної програми [10,13].

Однак самі ці вимоги шкільної програми не мають наукового обґрунтування та сформульовані описовим способом, що ускладнює їх формалізацію. Важливо мати чіткі вікові нормативи для окремих параметрів, які характеризують навички читання [10,13].

Результати навички читання залежать не лише від рівня володіння самою навичкою читання, але й від складності використаного тексту. В окремих дослідженнях [4,5] підтверджено, що певні характеристики тексту суттєво